

Per JOSEP MARIA CARANDELL

Traducció: Núria Salvat

|| Article publicat a El País el 2 de desembre de 1997

La Carme Serrallonga era una dona apassionada. Creà, amb altres companys, quan va acabar la carrera de lletres, l'Institut Escola, inspirat en la Institución Libre de Enseñanza. El 1939, poc temps després que acabés la Guerra Civil, també amb altres col·legues, va crear una de les escoles més originals de Catalunya, la Isabel de Villena. Les seves classes de llatí, de grec o de filologia, encara les recorden amb admiració els que foren els seus alumnes. Ensenyava català a la recent nascuda televisió catalana, ja que ella era una de les persones que més coneixien l'idioma. Era un dels puntals de l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, fundada per Maria Aurèlia Capmany i Ricard Salvat, on ensenyava dicció. Dominava diversos idiomes i va traduir obres de l'alemany, del francès, de l'italià i potser també del rus, que començà a estudiar fa un parell d'anys. Va rebre la Creu de Sant Jordi i el Premi Nacional d'Arts Escèniques... Però per mi era, sobretot, una dona apassionada.

Davant qualsevol fet de certa importància, ella reaccionava amb espontaneïtat i dedicació que semblaven impossibles en una persona amb tants fills espirituals. Tenia un somriure que captivava, però que es podia convertir en empipament i fins i tot en furor. La recordo, per exemple, rodejada de nens que parlaven al mateix temps; algú arribava i comunicava a la Carme que la policia —així era aleshores, cada dos per tres— havia entrat a casa d'algun conegut, i a ella li pujava la ira a la cara i tancava fortament el puny. Un alumne adolescent llegia a classe versos meravellosos de Virgili i, de sobte, ella esclatava i començava a injuriar contra un poeta tan vil que li llepava les sabates a l'emperador. O una noia analitzava un text i s'equivocava diverses vegades: ella li donava una empenta, però abans que caigués l'agafava i l'abraçava.

Potser és cert que va néixer a Sant Martí de Provençals, quan encara no era Barcelona; però la Carme deia que era de Constantí, i la veritat és que el Camp de Tarragona casava més amb la seva manera de ser. Se li notava el deix en la seva veu, cantarina. Em va explicar que, quan era nena, el seu pare va desaparèixer i ella va anar a viure amb la mare a casa dels seus avis, fins que al cap de nou anys el pare aparegué novament. Coses dures d'un país pobre i maltractat. A la mare li hagués agradat ser mestra: només ella ho va aconseguir. Va ser una mestra com una casa, potser per això no es va cansar mai d'escampar afecte i ciència a mans plenes.

Carme Serrallonga a la seu de la Biennale di Venezia. Curs per a joves treballadors i estudiants en ocasió de l'estrena, a Itàlia, de Ronda de mort a Sinera, de Salvador Espriu. A la seva esquerra: Ricard Salvat, Joan Vallès i Jaume Coll. A la seva dreta: Gorgio Ursini-Ursic. XXIX Biennale di Venezia. 5 d'octubre de 1970. (Fotografia: Reporter).

Tota la generació jove de la meva família va anar a la Isabel de Villena. Un dia la Carme em va explicar que l'havia anat a veure una senyora per a protestar perquè entre els pàrvuls hi havia una nena japonesa. Ella, a disgust, la va tranquil·litzar, ja que la japonesa era filla d'una alemanya i un català, i per demostrar-ho va cridar la petita, rossa com de conte. Però la senyora no es va deixar convèncer per aquell argument i va exclamar: "Sí, sí, filla de català i alemanya, però se li nota, eh?: japonesa!" Jo reia, però ella va preferir despatxar-se a gust contra el racisme.

A vegades ens consultava dificultats de traducció de l'alemany, tan subtils que ni la meva dona les hi sabia solucionar. Però això ens permetia parlar una bona estona per telèfon sobre Büchner, que tant ens agradava. Ella deia: "Per mi la llengua i la música són la mateixa cosa: tradueixo d'oïda". O sobre Kleist. Jo li deia: "L'idioma de Kleist és el més vigorós que conec". I ella: "Ah!... les seves últimes narracions..."

La darrera vegada, poc abans de l'estiu, ens vam reunir a casa de la Maria Antònia Pelauzi, amb Salvat i altres amics. L'ambient era molt bo i ella

va mostrar la seva cara més riallera. Vaig esperar a veure en quin moment ella saltaria, per algun motiu, social o pedagògic, o lingüístic, o humà. Però tot va ser amable, dúctil, fàcil. I vaig pensar: "Què té la Carme que no s'irrita?"

La resposta ens va arribar fa uns dies, a La Rambla. Vam saludar la Carme Sansa, la jove mestreta del Villena, ara la coneguda actriu: "Sabeu que la Carme està molt greu?"

Només la visita de la Dama podia acabar amb aquella dona apassionada.